

רל.

פ ר ט י כ ל מ.מ. 26/2

מישיבת ועדת החוקה, חוק ומשפט
ירושלים, יום ב', כ' באדר א' תשי"א - 26.2.51

חברי הועדה הנוכחים:

נ. ניר - היו"ר
י. בדר
ח. בן-אשר
י. בורג
ד. בר-רב-האי
י. הררי
ש. כ"ץ
ת. טובי
ק. כהנא
י. כסה
א. לנקין
י. קליבנוב
אח. שאג
ז. שזר
א. חבורי

בזכות דעה מיעצת: ר. כהן

מוזמנים:

יו"ר הכנסת י. שפרינצק
פ. רוזן - שר המשפטים
א. רוזנבלום - מנהל משרד הפנים
א. ידין - המשנה ליועץ המשפטי
מ. אלופי - מנהל מרשם התושבים
מ. פיאמנטה - מחרגט לערבית.

הישיבה נפתחה בשעה 11.10.

אני פותח את הישיבה.

היו"ר נ. ניר:

לפני שנעבור לדיון בחוק הבחירות לכנסת השנייה

אני רוצה להודיע כי במקום חברת הועדה נדה מימון מסייעת מפא"י ישתתף
בישיבות הועדה חבר הכנסת שזר. באופן פורמאלי צריך להעביר זאת בוועדת
הכנסת, אבל באמתיים, לפי הנוהג שלנו, נקבל אותו כחבר הועדה.

סיעת המפלגה הקומוניסטית מודיעה כי במקום

חבר הכנסת וילנר נכנס לוועדה חבר הכנסת טובי. הודיעו על כך ליו"ר
ועדת הכנסת ובינתיים נקבל אותו בחור חבר הועדה.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
26.2.51

רל.

חוק הבחירות לכנסת השנייה.

היו"ר י. שפרינצק: קבלתי טלגרמה מחבר הכנסת רוקח האומרת: "אני

רוצה להציע בשם סיעת הציונים הכלליים לבטל את ישיבת המליאה ביום ב' בערב ולאפשר לוועדת החוקה, חוק ומשפט לסיים באותו ערב עיבוד חוק הבחירות לכנסת השנייה, ולאפשר ע"י זה את הדיון בחוק הבחירות במליאה ביום ג'"; כלומר מחר". מצאתי לחובה להביא את הדבר לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

היו"ר נ. ניר: אני חושב כי כל חברי הוועדה יסכימו אתי כי

סדרנו את עבודתנו בצורה כזאת שאנחנו מוכרחים לגמור את הדיון בחוק זה ביום א' הבא. גם אם נשב הערב, אין ספק כי לא נגמור זאת והחוק לא יוכל לבוא השבוע לקריאה ראשונה בכנסת. מפני זה אין צורך לבטל סתם את ישיבות הכנסת, ללא צורך וללא חועלת. אני חושב כי חברי הוועדה יסכימו כי נבקש מיו"ר הכנסת להודיע זאת לסיעת הציונים הכלליים.

הצעת נ. ניר נתקבלה.

(מר י. שפרינצק עוזב את הישיבה).

י. הררי: כזמור, הצעתי בישיבה הקודמת כי אחד הדברים

המקנים זכות בחירה תהיה ידיעת קרוא.

הוחלט, בניגוד לדעתי, כי העניין הזה צריך להיות נדון בסעיף 4. אינני סובר כך, מפני שבסעיף 3 מדובר על הנתונים הנדרשים כדי שתהיה זכות לבחור ואילו בסעיף 4 אנחנו קובעים את ממי אנחנו שוללים את זכות הבחירה, למרות שיש לו הנתונים הנדרשים. לכן הצעתי כי שאלת ידיעת קרוא תכנס לסעיף 2 ו-3, ודינה כדין הדרישה שאדם יהיה בן 18, כדי שיוכל לבחור. אם לקבל את ההצעה להעביר זאת לסעיף 4, צריך להעביר את קביעת הגיל לסעיף 4.

היו"ר נ. ניר: לדעתי, הבעיה הזאת צריכה להכנס בסעיף

הדן על חולי-רוח וכו'. אבל כאשר נחליט

על עצם העניין, נחליט לאיזה סעיף להכניס זאת.

רל.

זעדה החוקה, חוק ומשפט
26.2.51
חוק הבחירות לכנסת השנייה.

י. הררי:

לדעתי, תנאי ראשון לדמוקרטיה, כשסומכים

כל כך אצאא על הבוחר ונוהגים לו אפשרות

להכריע בענינים כה חמורים במדינה, שהוא יהיה מצויד באמצעים המינימאליים להבין את הנעשה במדינה כדי שלא ישפיעו עליו בכל מיני אמצעי תעמולה מבלי שיוכל להבחין בין טוב ורע. לכן, כאשר מקנים זכות בחירה, אחד הדברים החשובים, לדעתי, הוא שאדם ידע קרוא - כבר אינני מדבר על כתוב. אני מדאיל שאין כוונתי לשפה העברית דוקא, אבל אדם צריך לדעת לקרוא בשפה כל שהיא. אם אדם אינו יכול לקרוא ולדעת מה עומד למבחן במדינה; אם אינו יכול להבחין בין הפתקאות; אם אינו יכול לקרוא את הוראות הקלפס וכו' - אין זאת דמוקרטיה אם נוהגים לו זכות בחירה.

מה כוונתנו כשאנחנו מקנים את/ זכות הבחירה

דוקא מגיל 18 ומעלה, ולא מגיל שנה? לכל הנימוקים החלים על קביעת הגיל מ-18 ומעלה, ללא יוצא מן הכלל, חלים גם על ידיעת קרוא. מדוע אנחנו אומרים כי אי-אפשר לתת לאדם בן 17 או בן 15 זכות בחירה? אנחנו אומרים שכדי שאדם יוכל לבחור, הוא צריך להיות מצויד באמצעים אלמנטאריים לדעת את הנעשה. אם אתם מקבלים את האלף של חוק זה - זכות בחירה רק החל מגיל 18 (ויש מציעים רק מגיל 20 או 21) - אינני מבין בשום פנים מדוע מבחיבים בין בוחר שמלאו לו 18 ובין בוחר שלא מלאו לו 18 ואין רוצים להבחין בין היודע לקרוא ושאינו יודע לקרוא. (י. בורג: איך תבדוק זאת?) יש אמצעים לבדוק זאת, והם יותר קלים מאשר בדיקת הגיל.

י. כסה:

אני מתנגד להצעת הררי. נימוקי הראשון: לו היינו

מדינה מתוקנת ונורמאלית, - לא מדינה של קיבוץ

גלויות - ולו היה נהוג אצלנו חוק חינוך חובה חינוך במשך דור או חצי דור, כלומר: לו היה למדינה עבר המאפשר למ אזרח ידיעת קרוא וכתוב - היתה מצודקת התביעה שאזרח שאינו יודע קרוא וכתוב יהיה פסול לבחירות. (י. הררי: הצעתי רק ידיעת קרוא). מכיון שאנחנו מדינה של קיבוץ גלויות בה מספר הבוחרים מבין העולים החדשים כמעט ועולה על מספר אלה שהיו בארץ, ואלה הם יהודים שלא אנחנו היינו אחראים לגורלם ולחיייהם; ואם קבענו בחוק היסודי שלנו, חוק השבות, שכל אזרח הבא ארצה יש לו זכויות אזרח - וזה כולל את זכות הבחירה - אין אנחנו יכולים לשלול ממנו את הזכות הזאת

רל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
26.2.51
חוק הבחירות לבנסת השניה.

י. כסה:

בחוק אחר. אם היהודי הבא ארצה הוא אזרח לכל דבר, זה כולל גם זכות בחירה.

ידיעת קרוא
אגב, לצערי הגדול גם/הקאזא אינה פותחת

את השאלה. אולי מישחו מכס קרא את הספר על הרוגי-הגיהנום, על הרוצחים הסמכונים מן העין, בו כתוב מה נחוץ לאדם לדעת כדי שיוכל להכריע בגורל המדינה, מפני שבאנליה רוב האנשים יודעים קרוא, וספק אם בהרבה מאוד גברים הם יכולים להכריע בגורל המדינה. בכל אופן, הדמוקרטיה קיימת על כך שהיא קודם כל נוחנת לאזרח זכות בחירה, ונאבקת על כך שהוא יהיה מוכשר לבחור. זה גורל הדמוקרטיה.

הררי הציע: ידיעת קרוא בכל שפה שהיא, לאו

דוקא עברית. יכול להיות אדם שידע שפה אחרת - לא עברית - ומבחינת המדינה לא ידע שום דבר. ע"י הצעה כזאת אנחנו נתן ליגליזציה מטעם המדינה לעתונות לוועזית, כי פירוש הדבר שהמדינה חייבת להסביר לאזרחיה בשפה אחרת, מפני שהאזרח יכול לטעון: עברית אינני יודע; חנו לי אפשרות כאזרח להתמצא בענייני המדינה. כלומר: אנחנו עצמנו כפפים על עצמנו משטר של לשונות לוועזיות בארץ.

הררי הציע ידיעת קרוא בלבד. יש בארץ אולי

150-200 אלף יהודים שאינם יודעים קרוא עברית, כי רבים מאוד יודעים לדבר עברית ומתברר את"כ כי אינם יודעים לא קרוא ולא כתוב. ביון העתיקה היתה דמוקרטיה משוכללת מאוד עד תקופה מסוימת, ולא כל אחד ידע קרוא וכתוב. בכל הדוחות ובכל התקופות, במידה שהיתה קיימת שאלה האם מותר לכל אזרח להכריע בבחירות, אם צמצמו את זכות הבחירה של האזרחים הדמוקרטיה חדלה להיות דמוקרטיה.

לכן, לדעתי, במצב הקיים אין אנחנו יכולים לקיים

הגבלה כזאת לגבי זכותו של האזרח לבחור. אם נעשה זאת, נשלול את זכות הבחירה מהרבה מאוד ואלפי בוחרים. קיימת תשובה לשאלה הזאת, אבל היא אינה בשללת זכות בחירתם.

רל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
26.2.51
חוק הבחירות לכנסת השניה.

א. לנקין:
האם בידיעת קרוא הכוונה להבחנה בין אחריות או לקריאת הכתוב ממש.

י. הררי:
רצוי שתהיה ידיעת קרוא ממש, אבל אי-אפשר להעביר בחינה כדי לעמוד על מידת הבנתו של הבוחר. לכן הקריטריון הוא הבחנה בין אחריות.

י. בורג:
אני מציע כפשרה, שאלה אשר בתעודות הזכות שלהם אין כלל חתימה אלא רק סביעת אצבע, לא מקבלו זכות בחירה. אינני רוצה להכנס לויכוח אם ע"י דרישת ידיעת קרוא בכל שפה שהיא המדינה מרשה דה-פקטו שימוש בשפות זרות. אבל אדם שאינו יודע לחתום את שמו בתעודת הזכות בשום שפה שהיא, אני מוכן ~~אשר~~ לשלול ממנו את זכות הבחירה.

ד. בר-רב-האי:
ע"פ כך אתה שולל זכות בחירה מנשים במספר גדול.

היו"ר נ. ניר:

ה צ ב ע ה

נגד הגבלת זכות הבחירה בין בצורה שהציע חבר הכנסת
הררי ובין בצורה שהציע חבר הכנסת בורג
5 -
7 - בעד הכנסת הגבלה לפי אחת ההצעות

הוחלט: להכניס הגבלה בזכות הבחירה, בקשר עם ידיעת קרוא.

י. בורג:
אני מציע שיינתן לסיעות זמן עד מחר לחשוב על צורת ההגבלה. הצעתי את הצעתי על דעתי הפרטית, מתוך הנחה שחוק הבחירות יחקקל ככל האפשר מתוך הסכמה כללית.

היו"ר נ. ניר:
לא אקבל הצעות כאלה מפני שכך לא נגמור אף פעם את החוק. כשנגמור את כל החוק, הרשות בידי כל חבר הועדה להעמיד לרביזיה כל הצעה שירצה.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה שהגבלת זכות הבחירה בידיעת קרוא תוכנס
לסעיף 2
5 -
- בעד ההצעה שהגבלה זו תוכנס בסעיף מיוחד
מיעוט.

הוחלט: הגבלת זכות הבחירה בידיעת קרוא תוכנס לסעיף 2.

רל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
26.2.51
חוק הבחירות לכנסת השנייה.

י. תררי: הנוסח יהיה כך: אחרי המלים "מ-18 או מעלה"
תווספנה המלים: "ויודע קרוא באיזה שפה שהיא".

ההצעה נתקבלה.

סעיף 4 (א).

"שופט אינו יכול להיות מועמד לכנסת השנייה."

היו"ר נ. ניר: החלטנו בישיבה הקודמת כי במקום "שופט" יהיה
כתוב "שופט המדינה".

הסעיף נתקבל. בתיקון הנ"ל.

סעיף 4 (ב).

4 (ב) עובד מדינה אינו יכול להיות מועמד לכנסת השנייה
או להיות חבר בה, אלא אם כן נפסקה אותו זמן
עבודתו בשרות המדינה".

י. תררי: אני מציע למחוק את המלים: "אלא אם כן
נפסקה עבודתו בשירות המדינה". לדעתי יש סתירה
בין התחלת הסעיף ובין סיומו. ממא נפשך: אם אנחנו סבורים כי עובד מדינה
אינו צריך להשחתת במלחמת בחירות ואינו צריך ללצל את השפעתו כעובד
המדינה, ברור שאין זה יכול להיות רק לגבי תקופת היותו מועמד בבחירות.
מה פירוש הדבר? יהנו לפקיד חופש מעבודתו, הוא ינהל את מלחמת הבחירות
ואת"כ יחזור לעבודתו ויחנקם בכל אלה שלא בחרו בו? אחת משתיים: או ש
שמחוקים את כל הסעיף או שאומרים כי כל מה שחל לגבי שופטים על גם על
עובדי המדינה וכל זמן שעובד מדינה ממשיך להיות עובד מדינה, הוא
איננו יכול להציע את מועמדתו. והיה אם עובד מדינה יציע את מועמדתו
ולא ייבחר, וירצה שוב להציע את שירותו לממשלה, זה ענינה של הממשלה אם
תרצה או לא תרצה לקבלה שנית לעבודה, אבל משרתו לא תובטח לו.

היו"ר נ. ניר: הייתי רוצה כי יסבירו לי מה ההבדל בין הנוסח
הזה ובין הנוסח שבחוק הבחירות הקודם.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
26.2.51
חקק הבחירות לכנסת השניה.

רל.

ד. בר-רב-האי:

הניסוח המוצע פה איננו מוצלח. כתוב פה ההיפך

ממה שרצו להגיד. הלא כוונת סעיף-קטן (ב)

לקבוע כי עובד המדינה יכול להבחר לכנסת, וזהו ההבדל בינו ובין שופט. אם כוונת הסעיף להגיד כי הוא יכול להיות מועמד, לא צריך להתחיל את הסעיף בכך שהוא אינו יכול להיות מועמד. צריך לכתוב כי אם עובד מדינה מציג את מועמדו, היפסק עבודתו. לכן אני מציע לנסח את הסעיף כך: "נכלל עובד מדינה ברשימת מועמדים, והפסק עבודתו".

א. רוזנבלום:

יש הבדל נוסף: לפי הנוסח הסחמי שלפנינו,

עם הצעת המועמדות של עובד מדינה נפסקת

עבודתו ואם הוא ירצה לאאמצא לחזור לעבודתו יצטרך להתמנות ע"י הממשלה. לפי הנוסח הקודם, עובד שהציג את מועמדו ולא נבחר, חוזר באופן אוטומטי לעבודתו.

י. הררי:

אם מקבלים את הצעתי, צריך למחוק את המלים

"אוהו זמן" אחרי המלים "אלא אם כן נפסקה".

ז. שזר:

אני רוצה להזכיר לחבר הררי שאנחנו מדינה

צעירה מאוד ואנשים נכנסים בקושי רב לעבודה

המדינה. גם הכנסת שלנו צעירה. עוד אין לנו כל מורשת. אנחנו עוד איננו יודעים מי בוחר באיזו דרך. אין אנחנו צריכים לקבוע מראש ספוסים שמי שהולך בדרך אחת, מנודה ואינו יכול ללכת בדרך אחרת. לא הייתי מציע - ואינני חושב שזה בריא למדינה - ללכת בדרך זאת. אנחנו יודעים באיזה קושי אנחנו משיגים עובדים יעילים למדינה. אם נגיע מראש כי מי שנכנס כעובד המדינה אינו יכול להכנס לכנסת לעולם ועד ואם רק יציע את מועמדו, תהיה הדרך חזרה גדורה בפניו, לא תהיה בכך ברכה לא לכנסת ולא למדינה. נחוץ שיהיה פה הרבה יותר חופש. אני מבין שאי-אפשר להגיד כי אדם יהיה באותו זמן גם מועמד בבחירות וגם עובד המדינה, אז יש להפסיק את אאעמא עבודתו עד לבחירות. אבל לא הייתי מציע לחסום את האפשרות של בחירה בפני עובדי המדינה. עוד אנחנו בראשית צעדינו, וזה עלול להחנקם בנו.

י. בדר: אני חושב כי בכל זאת, מחוץ לעילוח המופרזת

של עובדי המדינה, עלינו לחשוב גם על צורה
חוקתית של הדבר, למרות שאין לנו חוקה. אני, למשל, אינני שש לאפשרות של
ביח-נבחרים אשר יהיה מורכב כולו מפקידים, וההצעה הזאת פותחת דרך
גם לאפשרות כזאת. אינני רוצה לפגוע בלב רך של אף אחד מהנוכחים, אבל
ישנן מדינות בהן יושבים בפרלמנט כמעט 90% פקידים.

מה פירוש הפסקת העבודה? האם פירוש הדבר שהפקיד

מקבל חופש לעבודת הבחירות, להעמולת הבחירות; חופש מאותם הסייגים
בהתנהגות כלפי אזרחים, סייגים שמחייבים בדרך כלל את הפקידים; חופש
לאיים, להשתמש בידיעות שהוא קיבל בתור פקיד, להשתולל, להתקיף ברבים
את השר שלו, להביע ביקורת, להתקיף את משרדו? או להיפך: הוא יהיה זכאי
להגן על משרדו ועל השר שלא, לא מפני שזוהי דעתו-אלא מפני שהוא בכל
זאת נשאר תלוי? כי הרי אם הוא לא ייבחר, הוא בכל זאת יחזור לעבודתו.
אני חושב שאין זה בסדר. אוסיף כי יש לנו חוק מקביל שגם הוא דן בבעיה
זאת - חוק הבחירות לעיריות. באותו חוק היו לנו כל מיני סיבובים,
סיבוכים ושלבים בחקיקה. היה זמן שהחלטנו כי אפילו פקיד עיריה קרובה,
אי-אפשר שיהיה מועמד בבחירות לעיריה, ^{ולא יצטרך} ~~אף פקיד של אותה עיריה~~ יוכל
להיות מועמד. בסופו של דבר החלטנו ברוב גדול כי עובד אותה העיריה
איננו יכול להיות חבר בעיריה, וזה צודק, הגיוני ונכון. אני חושב כי
עלינו ללכת באותה דרך במקרה זה. אולי תהיה זאת פגיעה במועטים, במקרים
בודדים מאוד, אבל מצד שני זה יסגור את הפתח בפני אפשרויות שהזכחתי.

י. קליבנוב: הבריחה היא אולי קשה בנידון זה, מפני שכפי

שאמר כבר שזר, המדינה צעירה והכוחות דרושים לנו
לשירות המדינה ולעבודת הכנסת, והם אינם כה מרובים. בכל זאת, אינני חושב
שאפשר או מותר לפגוע ברעיון היסודי שעובד המדינה, עובד הממשלה - שהוא
תלוי במשרתו, בפרנסתו, ובמעמדו במדינה, ופירושו בממשלה היוצאת - אינו
יכול להיות מועמד ולהשתתף בבחירות, ואינו יכול להיות כשר להיבחר.
הרי אין ספק כי אינו יכול להיות באותו זמן גם מועמד בבחירות וגם עובד
המדינה. לדעתי, הוא אינו יכול להיות כלל מועמד בבחירות - שפירוש הדבר
באופן רגיל והגיוני להשתתף במלחמת הבחירות - כי הדבר הזה אינו רצוי מכל
הבחינות. העקרון הזה צריך לעמוד מעל לכל התחשבונות של יעילות ואינטרסים
זמניים. כמובן, אם האידיאל שלנו הוא שכל תושבי המדינה ואזרחיה יתפכו

רל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
26.2.61
חוק הבחירות לכנסת השנייה.

י. קליבנוב:

לאט לאט לעובדי המדינה - וישנן ארצות ומדינות שזהו האידיאל שלהן ושאיפתן - כי אז מובן שאין ברצון ומוכרחים לבחור את האנשים האלה גם לכל מיני מועצות, סובייטים קטנים וגדולים, וכה'. אבל אינני חושב שאנחנו רוצים ללכת בדרך הזאת, מפני שבאותן הארצות המוסד שכאילו נבחר, אין לו למעשה כל השפעה וכל כוח תחיקתי, וכל הכוח נמצא בידי הממשלה.

אינני רואה מוצא מהמצב הזה. עלינו לעסוק על העיקרון שאסור לעובד המדינה להיות מועמד ואף לא להיבחר. לפיכך צריכה הנוסחה להיות: "עובד מדינה איננו יכול להיות מועמד לכנסת השנייה או להיות חבר בה". אינני חושב שאפשר להגביל זאת ל"אותו זמן". אם מוצאים באיזו רשימה אם כי אחד המועמדים בה הוא עובד מדינה, יש בכך פסול ברשימה עצמה. כדי להיות מועמד בבחירות צריך עובד המדינה לחדול להיות עובד המדינה.

היו"ר נ. ניר:
לדיך לא צריך להוסיף "או להיות חבר בה" מפני
שאם עובד המדינה אינה יכול להיות מועמד בבחירות,
הוא אינו יכול להיות גם חבר הכנסת.

ר. כהן:
הצעת הררי אינה סוגרת את הדרך בפני עובד המדינה.
כלומר: אם עובד מדינה יציג את מועמדותו ולא
ייבחר, הוא יתקבל בתורה לעבודתו אם הוא מוכשר לעבודתו ואם יש ענין בכך.
הררי מתנגד לביטול שמבטיחים את עובד המדינה שאם יעמיד את מועמדותו
ולא ייבחר משרתו שמורה לו; אם יבחר - יכהן ונבחר; אם לא ייבחר - ישוב
למשרתו. אצלנו מעטים הכוחות המוכשרים. אם אדם יהיה מוכשר לעבודתו,
הוא יוכל לחזור אליה גם אם הדבר לא יובטח; ואם אדם לא יהיה מוכשר
לעבודתו, אולי נעשה מעשה טוב למדינה שנאפשר לה בדרך זאת להאפטר מאדם
בלתי מוכשר שיש לו גם אמביציות להיות חבר בכנסת. לכן אני תומכת בהצעת
הררי.

י. כסא:
בדרך כלל הייתי מקבל את הצעת חבר הכנסת הררי, אבל
נדמה לי כי אין שעה ברגע זה, ומנימוק אחד:
לפי הצעת הררי עלינו לנהוג כפי שנהוג במקומות המתוקנים ביותר: שיהיה
"סגביל סרביס" - אפסא עובדי המדינה - ויהיו עסקטי ציבור. אבל אנחנו

רל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
26.2.51
חוק הבחירות לכנסת השנייה.

י. כסה:

מדינה צעירה ובכל המשרדים נחשבו לעבודה אנשים שאין להם חזון להיות עובדי המדינה, מוסדותיה או מפעליה. אם הצליחו או לא הצליחו לעבודתם, זאת שאלה אחרת. אבל עוד לא הגיע הזמן לנוכל לשלול מאנשים כאלה את האפשרות להציג את מועמדותם בבחירות לכנסת. אני מכיר אנשים - לא רק ממפלגתי אלא גם ממפלגות אחרות - שהלכו לעבוד כעובדי המדינה לא כפקידים הם אנשי ציבור - אלא התנדבו לעבודה זו למספר שנים. למה נדבק עליהם את העותם של פקידים? נחכה בענין זה. במה אנחנו מרעים למדינה אם אין אנחנו קובעים זאת עכשיו? סוף סוף אנחנו קיימים כמדינה רק שנתיים. (י. הררי: אז לא נחזק כלל חוק). זה סעיף צדדי בחוק ונוכל לתקנו כעבור שנתיים. אני מקבל את התפיסה שבהצעת הררי, אנחנו אנחנו עוד במצב היולי מסוים, ולכן הייתי מבקש את הררי שיוריס את הצעתו.

א. תבורי:

לא הייתי בעת שמר הררי הציע את הצעתו, אבל מתוך הויכוח הבנתי את עמדתו. אני רוצה להזכיר לחברי הועדה כי העובדים במשק חברתנו מהווים 50% מעובדי המדינה. זוהי הסטטיסטיקה. 50% מהעובדים במדינה עובדים במוסדות המדינה עצמם ובמשק המדינה. כלומר: על כל מאה מפרנסים בישוב מקבלים 50 את משכורתם מקופת המדינה. אני פולל בזאת גם פועלים, כמובן. אם מקבלים את העיקרון כי אלה החלויים בקיומם בקופת המדינה, בשרים או בשלטון, אסור להם לעסוק בעבודה ציבורית - וזהו אחד הענפים של שליחות בעם, כי אצלנו יש משטר מפלגות - איפוא הדפינציה מה זה "עובד מדינה"? מדוע נכתים מראש אגרונום העובד במשרד החקלאות ע"י זה שנאמר כי הוא חלוי בשר שלו? (י. קליבנוב: שיתפטר). (י. הררי: ראינו שמתפטרים גם שלא לצורך בחירות. לפחות שיתפטרו לצורך בחירות).

אמר חבר הכנסת כסה, בצדק, כי אנחנו נמצאים

בתקופה הראשונה של הקמת המדינה. כל המפלגות שלחו את טובי חבריהן לכהן לאו דוקא בפקידות אלא בשרות המדינה כשליחות בעם לכמה שנים או אפילו לכל החיים. מדוע צריך לשלול מכח אינטלקטואלי עצום זה את הזכות להיות נציגי העם? אני חושב שאסור לקבל זאת, כי אין זה צודק

ואין זה הגיוני.

רל/אט.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
26.2.51.
חוק הבחירות לכנסת השנייה.

ה. טובי:

אני מציע להשאיר את הסעיף כפי שהוא ואני מתנגד להצעת חבר-הכנסת הררי. כפי שציין חבר-הכנסת חבורי, יש לנו עשרות אלפי עובדי מדינה בארץ, פועלים ופקדים וכל מיני סוגי עובדים שנמצאים בשרות המדינה. יש לתת גם לעובדי המדינה את הזכות המוסרית להיות מועמדים לחברי-כנסת ואין להעמידם בפני הברירה לעזוב לגמרי את שרותם במדינה כדי להיות מועמדים בבחירות לכנסת ולאבד את כל זכויותיהם כעובדי המדינה במקרה שלא ייבחרו.

היור נ. ניר:

אני רוצה להביא שני נימוקים נגד הצעת הררי. נימוק אחד יכול אולי להצחיק את החברים, אבל הוא בכל זאת נימוק. דובר על כך שעובד המדינה אינו יכול להיות מועמד בבחירות מפני שהוא יכול להשתמש אחר-כך לרעה בסמכויותיו כעובד מדינה. הררי לעובד המדינה יש גאשה, או לעובדת המדינה - בעל. על האשה או הבעל של עובד-מדינה אין איסור להציג את מועמדותם בבחירות. אם כך, עובד-מדינה יכול להחנק גם כאשר אשתו לא נבחרה, או עובדת המדינה - כאשר בעלה לא נבחר. הטענה הזאת, לדעתי, איננה טענה.

אבל יש נימוק שני נגד הצעת הררי, ולדעתי הוא הרבה יותר חשוב. עד כמה שאני מכיר את עובדי המדינה שלנו הם ביורוקרטים במידה מספקת. אם רוצים לעשות מהם קסמה של ביורוקרטים לעולם ועד ולנתק את הקשר בינם ובין הצבור, צריך לא לתת להם להציג את מועמדותם בבחירות. אבל אם אנחנו מעוניינים לקרב את הפקיד לעבודה וצבורית, לחברה, לצבוריות, עלינו לתת לו את השאנס להיות חבר-כנסת ולהשתתף בעבודה המדינית. לכן אני מתנגד להצעת חבר-הכנסת הררי.

א. ירינו:

אינני רוצה להיכנס לעצם הויכוח כיון שאני אחד מסוגי האנשים שדנים בו על מעמדם. אבל

אני רוצה לומר כמה מלים לצד הפורמאלי.

בפני הוועדה מונחות שתי נוסחאות: הנוסחא של חוק הבחירות מלפני שנתיים והנוסחא המוצעת עתה. ההבדל העיקרי בין שתי הנוסחאות הוא - בסעיף זה - שבחוק הקודם היה ניסוח חיובי הקובע שפקידי הממשלה רשאים לבחור או להיבחר. הסעיף ההוא בא כדי למנוע ספקות

א. ידין:

בענין זה. נוסף לכך, בחוק הקודם היה כתוב כי עבודתו של עובד המדינה מובטחת לו במקרה שלא נבחר, ובמקרה שנבחר - אחרי גמר תקופת כהונתו. לפי החוק הקודם היה המצב כזה שעובד המדינה היה צריך להפסיק למעשה את עבודתו רק כשהוא נכנס להיות חבר-כנסת. אביא כדוגמא את חבר-הכנסת ישעיהו, אשר נכנס לכנסת רק לפני ששמן קצר אם כי הבחירות התקיימו לפני שנתיים, וברור שמיום הבחירות ועד ליום היותו חבר-כנסת לא היה טעם שיפסיק את עבודתו. ההבדל השלישי בין שתי הנוסחאות הוא שבחוק הקודם היה כתוב: "פקידי ממשלה לרבות שופטים", ובחוק זה כתוב: "עובדי המדינה". הסיבה לכך היא שבעת חקיקת החוק הקודם המושג "עובדי מדינה" לא היה חי וברור כפי שהוא היום. גם היום אין המושג הזה ברור כל צרכו ויש ספקות כלפי סוג עובדים או אנשים אם הם באמת עובדי מדינה או שאינם כאלה. אבל אני חושב שאם הוועדה קיבלה את הביטוי "שופטי המדינה" מבלי להגדירו באופן מחייב ומבלי לקבוע אם המשכורת קובעת או הסמכות קובעת או מה בכלל קובע, מי שופט ומי אינו שופט, הביטוי המקביל ל"שופטי מדינה" צריך להיות "עובדי-מדינה".

אם מותר לי לקבל לרגע את ההנחה שבענין זה יישאר החוק כפי שהיה לפני כן ועובדי המדינה יוכלו להיבחר לכנסת אלא שבזמן היותם מועמדים תופסק עבודתם, הייתי מציע להחדיר לנוסחא הקודמת בשינוי-מה. אינני חושב שיש בכלל צורך בסעיף מיוחד אשר יכלול בתוכו את הפסולים להיבחר. במקום זאת הייתי מציע לנסח סעיף נפרד שייקרא "שופטים" ובו לקבוע כי שופטי המדינה אינם יכולים להיות מועמדים לבחירות. אינני חושב שאנחנו מוכרחים להשתמש במלה "פסול". כמו-כן יכול להיות סעיף נפרד בנוגע לעובדי המדינה בו ייקבע כי עובד מדינה אשר נכלל ברשימת מועמדים לבחירות, תופסק עבודתו עד הבחירות, ומי שנכנס להיות חבר הכנסת בפועל, תופסק עבודתו עד שהוא חדל להיות חבר-כנסת. גם כאן לא הייתי מציע במלה להשתמש/"פסול", אלא להסתפק באמירת עצם הענין.

שר המשפטים, פ. רוז: אני מסכים עם דעתו של ידין, אבל ברצוני להעיר הערה פורמאלית על המושג "עובדי מדינה". מבחינה מסויימת הייתי מעדיף את המושג שבו השתמשנו לפני שנתיים: "פקידי ממשלה".

שר המשפטים, פ. רוזן:

לדעתי, גם שרים - ובודאי סגני שרים - הם עובדי המדינה, מפני שהם מקבלים משכורת מהמדינה. אם אין חוזרים למושג "פקידי הממשלה" ואם מקבלים את הנימוקים של ידין, צריך להוסיף הערה כדי להרחיק ספקות: "לצורך סעיף זה שרים וסגני-שרים אינם נחשבים לעובדי המדינה". (ד. בר-רב-האי: הייתי מוסיף גם מורים). זאת אינני יודע, אבל לגבי שרים וסגני שרים הדבר הכרחי אם משתמשים במונח "עובדי-מדינה".

י. בורג:
אני מבין שאין כאן רק שאלה של נומנקלטורה. הבעיה היא בזאת שאין לנו "סיביל סרביס". לעומת זאת נמצאים בשרות המדינה כחות מוכשרים ואין לחסום בפניהם את הדרך להיות חברי כנסת. מאידך, עלינו לשמור מפני השפעה של אנשים בעלי עמדה מסוימת במדינה, על יושר הבחירה, השפעה במובן זה שאדם יחשוש לבחור כפי שהיה רוצה לבחור.

בענין זה אני מבדיל במידה מסוימת בין הסקטור הצבאי לבין הסקטור האזרחי. מה דעת שר המשפטים על האפשרות שלובה הצבא יוכל להיות מועמד בבחירות לכנסת?

שר המשפטים, פ. רוזן:
בדרך כלל דעתי כדעת קליבנוב, ובאופן עקרוני גם כדעת הררי אם כי לא הייתי מרחיק-לכת כהררי. אני מסתפק בניסוח שהיה לפני ע חיים, אבל אני כולל בזאת גם חיילים וקציני-צבא. (י. בורג: ומה ביחס לפקידים אזרחיים של הצבא?). גם הם.

י. הררי:
אם מקבלים את העיקרון אשר הצעתי - ואינני יודע אם לקבל את המונח "עובדי המדינה" או "פקידי הממשלה"; את זאת כדאי להניח עתה ולדון על העיקרון - יש הצעה של בדר שעלינו לדון גם עליה, לנסח את הסעיף כך: "עובד המדינה - פירושו עובד ממלא תפקיד אדמיניסטרטיבי בשלטונות המדינה ואינו כולל מורה, מומחה, עובד טכני, פועל וכל עובד אשר אין לו חלק בהוצאה לפועל של החלטות אדמיניסטרטיביות ובהכנתן." אין כל סיבה, למשל, שנושא אגחת בדואר לא יוכל להיות מועמד בבחירות. אם קבלנו כי שופטים אינם יכולים להיות מועמדים בבחירות, היה בכך הגיון מסוים. אני מניח כי הועדה רצתה בכך. אבל

רל/אט

ועדת החוקה, חוק ומשפט
26.2.51
חוק הבחירות לכנסת השנייה.

י. הררי:

אבל אם כך אינני מבין מה ההבדל, למשל, בין מפקד המשטרה בירושלים ובין שופט בית המשפט המחוזי. מפקד המשטרה בירושלים, אם הציג את מועמדו ולא נבחר, יכול אחר-כך לפזר הפגנות בעד שבת או נגד שבת, בעד רוברטסון או נגד רוברטסון. האם זה בסדר שהוא יציג את מועמדו בבחירות ויוכל לחזור לעבודתו אם לא ייבחר או אם ייבחר ויתפטר אחר-כך או יסיים את תקופת היותו חבר-כנסת? אני סבור כי עובדי המדינה המופשים עמדות מכריעות בחיי יום יום של האזרח - והם אינם כל כך רבים - אין הבדל בינם לבין שופטים. אינני מבין מדוע החלטנו כך על שופטים ואיך ולא נחליט כך על פקידים שהשפעתם לפעמים גדולה מזו של שופטים. הרי אתם מסכימים שעובד מדינה צריך להפסיק את עבודתו בעת שהוא מועמד בבחירות, אלא שאתם אומרים כי זכותו לחזור לעבודה תהיה מובטחת לו, ואני טוען כי זהו הצד הבלתי-מוסרי שבדבר. אם מקבלים שעובד מדינה לא יכול להיות בעת ובעונה אחת מועמד בבחירות ולהמשיך בעבודתו, אין אנחנו צריכים להבטיח לו את עבודתו במקרה שלא ייבחר וירצה לחזור למשרתו ולשרתו. אם ירצה לחזור, ייתכן שיקבלו אותו וייתכן שלא יקבלו אותו.

דיברו על כך שאנחנו מדינה צעירה. לדעתי, דוקא מדינה צעירה צריכה להכניס יסודות חזקים. השמעתי את הדברים האלה לפני שנתיים ואז אמרו לי: אנחנו מדינה צעירה, תציע זאת בעוד שנתיים. בעוד שנתיים יגידו לי: חכה עוד שנתיים.

לדעתי, צריך להיות ברור שהמציג את מועמדו בבחירות חדל להיות פקיד ממשלתי, אלא שיש לצמצם את המושג פקיד ממשלתי רק לאותם הפקידים שיש להם השפעה במנגנון הממשלתי. (א. חבורי: מה ביחס למורים?). אני מוכן שאבן הבוחן בענין זה תהיה האפשרות של עובד המדינה להשתמש בשררה אשר בתפקידו לשם השפעה בבחירות. אינני רוצה שיווצר אצלנו מצב בו יצטרך השר להחליף את כל הפקידות שלו עם התמנותו. האם את זאת אתם רוצים להכניס במדינה הצעירה שלנו?

הנרי נ. ניר:

ה צ ב ע ה

- בעד ההצעה שעובדי המדינה לא יוכלו להיות מועמדים בבחירות
6 -
בעד ההצעה שעובדי המדינה יוכלו להיות מועמדים בבחירות, בתנאים שקבע אחר-כך
7 -

הפסוק נ"ד נ"ה:

בעד ההצעה לקבל את המונח "עובדי המדינה" - מיעוט
 " " " " "פסידי הממשלה" - רוב.

הוחלט: לקבל את המונח פקיד-י-ממשלה.

לַמַּאמְצָא הַזֶּה הַצֵּעַת בִּרְרֵב-הָאִי לִנְסַח אֶת הַסְּעִיף כִּד:

"פקיד הממשלה" שנעשו מועמדים בבחירות, תובטח עבודתם.

י. בדר: לפי הנוסח הקודם ברור כי מי^{אל}שהוא כבר חבר

כנסת ונתמנה להיות פקיד עליו לעזוב את הכנסת.

אם נשנה את הנוסח הקיים, נאפשר לחברי כנסת בזמן היותם חברי-כנסת להתמנות

לפקידים. אני בעד זה שנשאיר את הדין הקובע כי "פקיד ממשלה אינו יכול

להיות חבר-כנסת".

היו"ר נ. ניר: זה אינו שייך לבאן.

ה צ ב ע ה

4. בעד הצעת-הנוסח של ד. בר-רב-האי -
5. נגד -

ההצעה לא נתקבלה.

בעד ההצעה להשמיט את המלים "אותו זמן" - 7
נגד - 7

ההצעה לא נתקבלה.

(ג) 4 ע"פ

"חולה-רוח אינו זכאי לבחור או להיבחר לכנסת-השנייה".

א. ידין: אני הייתי מציע להשמיט את הסעיף בנוגע

לחול לי רות

ד. בר-רב-האי: אני מציע לקבוע כי לא תחקיימנה בחירות במוסדות

לחולי רות. אבל הרי לא נבחון כל בותר אם הוא

חולה רוח או אינו חולה רוח

רל/אט.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
26.2.51
חוק הבחירות לכנסת השנייה.

ר. כהן: מה כתוב בחוקות אחרות בענין זה? (ד. בר-רב-האי:

ברוב החוקות יש סעיף כזה). אם כך, מדוע אנחנו

צריכים להיות מוצאים מן הכלל?

גם אני חושבת שאין זה איסמתי להכניס בסעיף אחד

את השופטים, פקידי הממשלה וחולי הרוח. צריך למצוא מוצא בענין זה.

י. הררי: לא ניכנס לבעיה מתי אדם שפוי בדעתו ומתי אינו

שפוי בדעתו. אגב, יש מימרא האומרת שהגיון זה

שגועון של רבים ושגועון זה הגיון של מעטים. אני מציע למחוק את הסעיף

הזה. אך אם דנים על כך, מה הדין כאשר חבר-כנסת, תוך תקופת כהונתו,

חדל להיות שפוי בדעתו?

היו"ר נ. ניר: אני מציע להשמיט את הסעיף הזה מכאן ובמקומו, במקום

שדנים על הקלפיות, להכניס סעיף הקובע כי במוסדות

לחולי-רוח לא יסודרו קלפיות. (ד. בר-רב-האי: אין קלפיות במוסדות

לחולי-רוח). אם כך, כל חולה רוח שמתהלך חפשי ויש לו זכות בחירה יוכל

לבחור, וכל חולה-רוח שנמצא במוסד לא יוכל לבחור כיון שלא תהיה שם

קלפי.

י. קליבנוב: אני מציע להשאיר את הסעיף הזה, אך אני מתנגד

להגדרה "חולה-רוח" כיון שאין זאת הגדרה מדעית.

אני יודע כי כיום ישנן כל כך הרבה מחלות רוח שקשה בכלל למצוא בין

האנשים הנקראים בריאים אדם שאינו חולה רוח לפי התיאוריה החדשה על

מחלות-הרוח. הכוונה בסעיף זה היא לאדם שאינו שפוי בדעתו, כלומר:

אדם שאין לו הכרה ברורה מה הוא עושה ומה תהיינה תוצאות מעשיו. משום

כך, בהרבה חוקים באירופה החליפו את המושג "חולה-רוח" בהגדרות חדשות

הדנות בפירוש על אדם שאינו שפוי בדעתו.

י. בורג: גם הצעת חבר-הכנסת קליבנוב אינה פותרת את

השאלה. אני מציע שבפרק שלישי הדין ברשימות

הבוחרים יהיה סעיף שקבע כי שמות חולי הרוח או שמות היושבים במוסדות

רל/אט.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
26.2.51
חוק הבחירות לכנסת השנייה.

י. בורג:

לחולי-רוח לא יכללו ברשימות הבוחרים. על-ידי כך אני מוציא את בעיית חולי הרוח מהסעיף הדין על שופטי המדינה ומונע את זכות הבחירה מחולי-רוח היושבים במוסד. אם בכל זאת יהיה אחד ממאה אלף שמשוגע יתהלך ברחוב ותהיה לו זכות בחירה, אין צורך לגייס לכך את חוקת המדינה.

ד. בר-רב-האי:

ההצעה הזאת מקנה זכות גדולה למסדרי רשימות הבוחרים. העורכים את רשימות הבוחרים עושים זאת לפי הוראות הפרק הראשון, ואין אפשרות להקנות להם סמכות לקבוע זאת בעצמם.

י. בורג:

שר המשפטים יוכל לקבוע בתקנות על אילו מוסדות תל הדבר הזה.

א. ידין:

אמנם ברוב החוקות האחרות ישנם סעיפים כאלה, אבל יש הבדל אחד בין אותם הארצות ובין ארצנו: באותן הארצות קיים מוסד אשר מכריז על אנשים שאינם שפויים בדעתם כעל חולי רוח ומפרסם זאת בעיתון הרשמי. בחוק כתוב שאדם הוא חולה-רוח כשבית המשפט מכריז עליו כעל חולה-רוח. לכן, אם בחוקות אחרות יש סעיף כזה, יש לו תוכן ויש אפשרות לבצע אותו. אצלנו אין מוסד אשר מכריז על בן-אדם שהוא בלתי שפוי בדעתו, והמצב המשפטי אינו ברור. אצלנו יש רק מציאות שאנשים שאינם בריאים יושבים במוסדות לחולי-רוח, ויש גם אחרים שמתהלכים ברחוב. לכן, אני מציע להשמיט את הסעיף הזה. ממילא אין אפשרות לדעת מי חולה רוח במובן המשפטי, והחלפת המושג "חולה-רוח" ב"בלתי-שפוי בדעתו" אינה מוסיפה ולא כלום.

היתה הצעה לא להכליל את האנשים הנמצאים במוסדות לחולי רוח ברשימות הבוחרים. אני חושב שאי-אפשר ללכת בדרך כזאת. קודם כל עלינו לקבוע אם יש לאנשים כאלה או אין להם זכות בחירה. אם קובעים שיש להם זכות בחירה, אי-אפשר לא להכליל ברשימות הבוחרים מפני שהם יושבים במקום מסויים. ייתכן שאדם יושב היום במוסד לחולי-רוח ומחר הוא יהיה חפשי, עוד לפני שתתקיימנה הבחירות.

בקשר עם הקלפיות: החוק קובע איפהא יהיו

רל/אט

ועדת החוקה, חוק ומשפט
26.2.51
חוק הבחירות לכנסת השנייה.

א. ידין:

הקלפיות ואיפה תהיה הזכות לכל אחד להופיע ולבחור. מי שיש לו זכות בחירה והוא נמצא בבית-חולים ואינו יכול להגיע לקלפי, אינו יכול לבחור מפני שלא יביאו את הקלפי עד לבית-החולים, אבל זכות הבחירה לא נשללה ממנו.

אני חושב שלא על-ידי סידור קלפיות ולא על-ידי

סידור רשימות הבוחרים אפשר לפתור את שאלת חולי-הרוח. לדעתי, היא כלל אינה צריכה להתעורר. ברור שתולי הרוח הנמצאים במוסדות לא יוכלו לבוא לקלפיות לבחור. אך מי שיש לו זכות לבחור והוא בא אל הקלפי, אין אנחנו יכולים לבחון אם הוא חולה רוח או אינו חולה רוח.

היו"ר נ. ניר:

ה צ ב ע ה

ההצעה למחוק את סעיף 4(ג) - נתקבלה.

סעיף 5(א).

"הבחירות לכנסת השנייה יהיו כלליות, ישירות, שוות, חשאיות ויחסיות".

הסעיף נתקבל.

סעיף 5(ב).

"ההצבעה תהיה בעד רשימות מועמדים שפורסמו בהתאם לסעיף 21".

אם נכניס תיקון בסעיף 21, נתקן גם כאן.

היו"ר נ. ניר:

סעיף 5(ב) נתקבל.

סעיף 5(ג).

"כל בוחר רשאי להצביע רק בקלפי אשר רשימת הבוחרים הקשורה אליה כוללת את שמו, ורק אם יזהה את עצמו בהתאם לסעיף 25".

אם נכניס תיקון בסעיף 25, נתקן גם כאן.

היו"ר נ. ניר:

סעיף 5(ג) נתקבל.

רל/אט.

ועדת החוקה, חוק ומשפט.
26.2.51
חוק הבחירות לכנסת השנייה.

סעיף 5(ד).

"יום הבחירות יהיה שבתון".

י. הררי:

אני מציע לנסח זאת כך שיהיה ברור כי מלחמת
התעמולה תצטרך להיפסק לילה לפני הבחירות.

היו"ר נ. ניר:

אני מציע שזו-הכנסת יכין את הצעתו המנוסחת
ונמצא לה את המקום המתאים.

י. הררי:

אם כך אני מציע להוציא את סעיף קטן (ד) מסעיף
5 כיון שהוא אינו שייך לענין.

א. לנקין:

אם קובעים שבתון, מה יהיה דינם של שרותים
חיוניים? אם לא נקבע זאת יוכל פועל לא לבוא
לעבודתו בחברת החשמל ואם יורידו לו ממשכרתו הוא יטען שהיה שבתון.

היו"ר נ. ניר:

השר הממונה על ביצוע החוק, רשאי להתקין תקנות.
אפשר להוסיף בסעיף הקובע זאת שהוא רשאי להתקין
תקנות גם ביחס לביצוע השבתון.

ד. בר-רב-האי:

אולי כדאי להוסיף: "פרט לשרותי תחבורה ושרותים
חיוניים".

י. בורג:

אני מציע שסעיף קטן (ד) יהווה סעיף נפרד.

י. הררי:

אם סעיף קטן (ד) יהווה סעיף נפרד, אני
מציע לכלול בו גם את כללי תעמולת הבחירות.

א. פרמינגר:

נוסף לתעמולה, מתעוררת שאלה לא של תעמולה
רשמית אלא של ליווי הבוחרים עד לתוך הקלפי.
בבחירות המוניציפליות הייתי עד לכך שבמספר קלפיות - דוקא בשכונות
אצפאצפא ובפרוורים - שאנשים מביאים אנשים לבחור ומלווים
אותם עד לתיבות הקלפי. במקום אחד פרצו חילוקי דעות בין חברי ועדת
הקלפי, וכשהיושב-ראש היה מעוניין הוא הרחיק את המלווים ונתן לשומר
הדואה לא להכניסם אלא להשאירם במרחק חמשים-ששים מטר מהקלפי.

רל/אט.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
26.2.51
חוק הבחירות לכנסת השנייה.

היו"ר נ. ניר:

יש סעיף אשר בו נקבע למרחק של כמה מטרים מן
הקלפי מותר להגיע עם הבוחר; שם נדון על בעיה
זאת. אם התקבל הצעת הררי לאסור תעמולה ביום הבחירות, נכתוב באותו סעיף
שאסור בכלל ללוות את הבוחרים לקלפי. נדון עתה על עצם העניין ועל מקומו
של הסעיף נחליט אחר-כך.

י. הררי:

מבלי להיכנס לויכוח בבעיה זאת, בכל הבחירות
שהיו לנו עד עתה, בבחירות לכנסת ובבחירות
לשלטונות המקומיים, נפסקה התעמולה ב-12 בלילה לפני יום הבחירות. כלם
קיבלו זאת בשמחה, ויום הבחירות היה יום שקט, יום של חשבון-נפש בו הלכו
הבוחרים לקלפיות. אבל לדעתי, יש בכך טעם הרבה יותר חשוב, וישנן ארצות
שבהן נפסקה התעמולה 36 שעות לפני יום הבחירות. אני מוכן שאנחנו נסחפק
ב-12 שעות לפני יום הבחירות, אבל אם אנחנו רוצים למנוע אי-סדר והשפעה
על הבוחר ברגע האחרון, עלינו לדאוג לכך שאי-אפשר יהיה לנהל את מלחמת
הבחירות ביום הבחירות. אם לא, אנחנו יכולים להגיע לכך שאנשים ילכו
לקלפי עם תזמורות ויבלבלו לגמרי את הבוחרים. אני מציע, לכן, לקבל את
הצעתי שכבר נחקבלה למעשה בבחירות הקודמות, שיש לה כבר מסורת והיא גם
לתועלת העניין. לשום מפלגה לא יבולע אם תפסיק את מלחמת הבחירות ב-12
בלילה לפני יום הבחירות, אם היא תדע שגם המפלגה האחרת תעשה כך.

י. בדר:

בדרך כלל אינני בעד הגבלת התעמולה. אני חושב
שיש רק דרך אחת להגביל את התעמולה: להגיע להסכם
בין הצדדים. הפסקת התעמולה ביום הבחירות בפעמים הקודמות נעשתה על-סמך
הסכם ולכן היא הצליחה. אם אנחנו מכניסים זאת כהוראה בחוק, עלינו לשאול
אח עצמנו מי ישמור על ביצוע ההוראה הזאת, והתשובה ברורה: המשטרה. אני
חושב שזה דבר מסוכן מאד כי על-ידי כך נותנים למשטרה אפשרות להתערב
גם בדברים שאינם למעשה תעמולת-בחירות. באתי ארצה מארץ שנואה מאד לרוב
חושבי המדינה, מאליציה; ובה היה קיים פעם מושג שקנה לו שם בעולם:
בחירות גאליצאיות. היו מקרים - והם היו קשורים דוקא עם מועמדים של
הציונים הראשונים באותה ארץ - שהמשטרה התערבה בטענה של תעמולה. אני
חושב שאסור להכניס דין כזה בחוק הבחירות. בעת הבחירות יש כל מיני
אפשרויות לשמור על הגינות ואינני חושב שיש צורך להרחיב כל כך את המסגרת
החוקית של הדבר. (א. רוזנבלום: בבחירות הקודמות היו תקנות-הגנה בנוגע

י. בדר:

לבחירות). כמובן שתהיינה תקנות שונות, אבל אל תכניסו לחוק דברים שפירושם שמירת המשטרה על הבחירות, פן מישהו יעסוק בתעמולה.

היו"ר נ. ניר:

ה צ ב ע ה

הצעת י. בורג שמעיק-קטן (ד) יהיה סעיף נפרד -

נחקבלה

הצעת י. הררי שתעמולה הבחירות תיפסק ב-12 בלילה לפני יום הבחירות -

נחקבלה

(קביעת מקומו של הסעיף נמסרת למשרד המשפטים).

א. פרמינגר:

אני רוצה לשאול את היו"ר האם אינו חושב כי

צריך להגדיר מה היא תעמולה. אפשר להגיד שגם

כשמוציאים עתון זוהי תעמולה, כי בעתון קוראים להצביע בעד רשימת מסוימת. או, למשל, יכול מישהו להגיד כי הורדת הפלקטים מעל לוחות המוד/עות זוהי תעמולה. האקזקוטיבה תוכל לטעון על כל דבר שזוהי תעמולה. מאחר שההצעה להפסיק את תעמולת הבחירות בלילה שלפני השבתון נחקבלה, אני דורש להגדיר בחוק באופן מדויק מה זאת תעמולה. לא יתכן שנעמיד במבחן כזה את הממשלה, ואני גם מתנגד למסור את הדבר הזה לידיה. אני חושב כי זוהי נקודה עקרונית. הררי ציין שביום הבחירות לא צריכים להיות רמקולים. לדעתי, גם עתון זוהי תעמולה. שלטונות הצבא יכולים להגיד כי מסירת עתון לחיילים ביום הבחירות, זוהי תעמולה. אני יכול להביא עוד כמה דוגמאות כאלה. אני אצא דורש כי דבר זה יוגדר בחוק.

אני מוכן להציע הצעה בעניין זה: תעמולה פירושה

הפגנות בחוצות או תעמולה ברחובות ע"י רמקולים. לפני שנתיים, למשל, כשתעמולה מסוג זה היתה אסורה, מפא"י זרקה פתקאות מאוירונים. אני רוצה שתהיה בהירות בעניין זה. אינני רוצה שמי שאין לו אוירונים, לא יכניסו את עתונו היחיד לצבא ויורידו את הפלקט שלו, ומי שיש לו אוירונים, יזרוק פתקים מאוירונים. אני חושב שאי-אפשר להשאיר זאת בלתי ברור.

בדרך הטבע קורה שאנשים אשר מחלקים פתקאות

רל/אט.

ועדה החוקה, חוק ומשפט
26.2.51
חוק הבחירות לכנסת השנייה.

א. פרמינגר:

ליד הקלפי מעוררים ויכוחים. לפני שנתיים לא היו רמקולים ביום הבחירות, אבל לא עלה על דעו של איש להגיד כי אסור לאנשים להתקהל ליד הקלפי ולהתווכח וכי המשטרה חוכל להגיד לאנשים להתפזר ואולי גם לאסור אותם על כך. לכן אני מציע לקבוע בדיוק מה יהיה אסור ביום הבחירות: רמקולים והפגנות, ואני מוכן להסכים גם להוסיף: אוירונים, אבל אינני עומד על כך. אם אתם רוצים לזרוק פתקאות מאוירונים - בבקשה.

י. חרג:

אני מציע לבקש את משרד המשפטים להכין לשיבה מחר הצעה בענין זה. ייתכן שיחברר כי יש הצעה

שתוכל לקבל רוב.

היו"ר נ. ניר:

הדרך פתוחה בפני כל חבר הוועדה להכניס תיקון כל עוד לא גמרנו את הדיון בחוק, אך אינני רוצה להשאיר שום סעיף פתוח תוך כדי דיון בסעיפי החוק.

א. לנקין:

אין גבול להגדרות כאלה. תעמולה זה גם כשבאים אל אבן-אדם עם טקסי כדי למשוך אותו לקלפי. אני מציע להסתפק בהגדרה האומרת שביום הבחירות אסורות הפגנות ושימוש ברמקולים. זוהי מניעת הרע במיעוטו. אני תומך בדעתו של בדר, כי זה בכלל ענין להסכם בין מפלגות.

א. ידין:

אני הבנתי כי הצעת מר פרמינגר לא היתה מכוונת להגדרת התעמולה, אלא ~~ל~~ להסדרת השבתון בצורה שלא חפריע למלחמת הבחירות.

ד. בר-רב-האי:

אני מציע ~~להגדרת~~ התעמולה - שאותה אנחנו אוסרים ביום הבחירות - תהיה כזאת: אספות, תהלוכות, התקהלויות ברחוב ושימוש ברמקולים. (א. פרמינגר: מה פירוש התקהלויות?) גם מה שאמרת: התקהלויות ליד הקלפי. (א. פרמינגר: זה אומר הכנסת המשטרה לקלפי ומסירת ניהול הבחירות לידיה).

י. חררי:

אני מציע להוסיף לזאת גם תעמולה ברדיו.

רל/אט.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
26.2.51
חוק הבחירות לכנסת השנייה.

ה. טובי: יש חוק במדינה האוסר התקהלויות בלתי-חוקיות.

מה פתאום מכניסים זאת לכאן?

היו"ר נ. ניר:

ה צ ב ע ה

ההצעה לנסח את הסעיף כך: "מ-12 בלילה לפני יום
הבחירות אסורות אספות, תהלוכות, שימוש ברמקולים
ושידורי תעמולה ברדיו" -

נתקבלה.

סעיף 6.

"(א) לצורך הכנת הבחירות וההצבעה תקבע ועדת הבחירות המרכזית
אזורי בחירות ואזורי קלפי.

(ב) לגבי תוצאות הבחירות יחשב שטח ישראל כלו לאזור אחד."

הסעיף נתקבל.

סעיף 7.

"הכנסת השניה תהיה של 120 חברים."

היו"ר נ. ניר: הצבענו בענין זה והיו שתי דעות שקולות.

ישיבתנו התקיים מחר בשעה 11 בקר.

היו"ר נ. ניר:

מחר מתקיימת ישיבת הועדה לעניני חוץ ובטחון
בהשתתפות שר-החוץ וראש-הממשלה, בענין אשר

ח. בן-אשר:

כל הכנסת מעונינה בו.

הודעתי גם בכנסת על סדר זה של ישיבותינו.

היו"ר נ. ניר:

אפשר לקיים את הישיבה ב-2 אחר-הצהרים או
לבטל ישיבה של מליאת הכנסת.

ח. בן-אשר:

רל/אט.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
26.2.51
חוק הבחירות לכנסת השנייה.

הועדה לענייני חוץ ובטחון היתה צריכה לקבוע את
ישיבתה ב-2 אחרי-הצהרים, כי הודענו על כך בכנסת

היו"ר נ. ניר:

ובכל העתונים.

אז אפשר לקיים את הישיבה מבלי לקיים הצבעות.

יונה כסה:

אני מודיע לכם שאם זה יהיה כך, אני כיו"ר
הועדה מסיר מעלי את האחריות לגמר החוק. הרשות
בידיכם לבוא ולהציע אחר-כך לעשות רביזיה של התלמוד שנתקבלו.

היו"ר נ. ניר:

הישיבה ננעלה בשעה 13.10.